

The Consequence of the Involvement of the Main Families and Its Management Strategies in the Couple's Relationship: A Qualitative Study

Abbas Rahmati *

Professor of Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Shahid Bahonar University, Kerman, Iran

Rasoul Kermani Baghestani

Master's Student in Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Shahid Bahonar University, Kerman, Iran

Accepted: 23/11/2024

Abstract

The main family and the quality of the couple's relationship with it is one of the factors that, according to clinical reports, plays a decisive role in creating and fueling marital conflicts. The purpose of this research was to investigate and classify information based on the couples' lived experience of the consequences of the main families' involvement in their joint lives and to classify the strategies used by couples in these interventions. The study method was qualitative and phenomenological. The sample was 13 couples from the city of Kerman, who were selected with a purposeful method. Then, semi-structured interviews were conducted with them, and the information was analyzed by Colaizzi method. The results of the analysis of the interviews showed that the consequences of interventions included two categories of personal consequences and interpersonal consequences. And the strategies used by couples in managing these interferences include three categories of individual strategies with the sub-themes of self-expression, passive dealing with interferences, adopting an indirect approach; couple strategies with the sub-themes

Received: 15/02/2023

ISSN: 2345-6051

eISSN: 2476-6178

* Corresponding Author: abrahmati@uk.ac.ir

How to Cite: Rahmati, A., Kermani Baghestani, R. (2024). The Consequence of the Involvement of the Main Families and Its Management Strategies in the Couple's Relationship: A Qualitative Study, *Journal of Culture of Counseling and Psychotherapy*, 15(59), 79-108. DOI: 10.22054/QCCPC.2024.72174.3081

of harmony and unity with the spouse, increasing intimacy with the aim of creating unity; And the communication strategies with the family were with the sub-themes of boundary building, family acceptance and reframing of interventions. It seems that the results of this research can help counselors and psychologists in counseling centers and quasi-family centers and educational institutions to have a more realistic analysis of the involvement of the main families in the married life of couples.

Keywords: Main Family, Intervention, Consequence, Management Strategies.

پیامد دخالت خانواده‌های اصلی و راهکارهای مدیریت آن در رابطه زوجین: یک مطالعه کیفی

استاد گروه روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران

عباس رحمتی * ID

دانشجوی کارشناسی‌ارشد روانشناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر، کرمان، ایران

رسول کرمانی باغستانی ID

چکیده

خانواده اصلی و کم و کیف ارتباط زوجین با آن از عواملی است که بنا به گزارش‌های بالینی در ایجاد و دامن‌زدن به تعارضات زناشویی نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. هدف این پژوهش بررسی و طبقه‌بندی اطلاعات بر مبنای تجربه زیسته زوجین از پیامدهای دخالت خانواده‌های اصلی در زندگی مشترک آنان و طبقه‌بندی راهبردهای مورد استفاده زوجین بود. روش مطالعه، کیفی و از نوع پدیدارشناسی بود. نمونه ۱۳ نفر از زوجین شهر کرمان بودند که با روش هدفمند انتخاب شدند. سپس مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با آنان انجام شد و اطلاعات با روش کلایزی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از تحلیل مصاحبه‌ها نشان داد پیامد دخالت‌ها شامل دو مقوله پیامدهای فردی که شامل دو مضمون فرعی ایجاد هیجانات و احساسات ناخوشایند و ایجاد درگیری ذهنی و پیامدهای بین فردی با سه مضمون فرعی مختل شدن روند زندگی زوجی، ایجاد سوگیری در شناخت و رفتار نسبت به همسر و مختل کردن ارتباط با خانواده و اطرافیان بود؛ و راهبردهای مورد استفاده زوجین در مدیریت این دخالت‌ها شامل سه مقوله راهبردهای فردی با مضمون‌های فرعی خودابرازی، برخورد منفعلانه در برخورد با دخالت‌ها، اتخاذ رویکرد غیرمستقیم؛ راهبردهای زوجی با مضمون‌های فرعی هماهنگی و اتحاد با همسر، افزایش صمیمیت باهدف ایجاد اتحاد؛ و راهبردهای ارتباط با خانواده با مضمون‌های فرعی مرزسازی، پذیرش خانواده و قاب‌گیری مجدد دخالت‌ها بود. به نظر می‌رسد نتایج حاصل از این پژوهش می‌تواند به مشاوران و روانشناسان در مراکز مشاوره و مراکز شبه‌خانواده و مؤسسات آموزشی کمک کند تا تحلیل واقع‌گرایانه‌تری نسبت به دخالت خانواده‌های اصلی در زندگی زناشویی زوجین داشته باشند.

کلیدواژه‌ها: خانواده اصلی، دخالت، پیامد، راهکارهای مدیریت.

مقدمه

خانواده جایی است که فرد از ابتدای زندگی خود در آن زندگی می‌کند و همزیستی با اعضای خانواده تأثیرات فراوانی را به همراه دارد؛ از شکل‌گیری ویژگی‌های شخصیتی، الگوهای رفتاری و حتی شکل گرفتن اختلال در فرد تا تأثیرات این ویژگی‌ها در موفقیت ازدواج فرد و رضایت زناشویی و یا تأثیرات تعاملی خانواده پس از ازدواج در زندگی فرد که همگی نشان‌دهنده اهمیت خانواده در زندگی فرد است (دینرو، کانگر، شیور، ویدامن و لارسن-رایف^۱، ۲۰۱۱؛ مینگ کویی و فینچام^۲، ۲۰۱۰؛ رجبی، لیاقت و عباسپور، ۲۰۲۱؛ رجبی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حسینی و کاویانی، ۱۳۹۸).

به عبارتی می‌توان تأثیر خانواده اصلی در زندگی زوجین را به دو قسمت تقسیم کرد: ۱- اثر رشدی خانواده اصلی ۲- اثر تعاملی خانواده اصلی. در اثر رشدی، خصوصیات شخصیتی، نگرش‌ها، مهارت‌ها، سبک‌های تعاملی، روش‌های حل تعارض و الگوهای دلبستگی مؤثر در روابط بین فردی در هر یک از زوجین، در طول رشد به وجود می‌آید که به انحاء گوناگون بر زندگی زناشویی مؤثر باقی می‌ماند. جنبه دیگر تأثیر خانواده‌های اصلی بر زندگی زوج‌ها نحوه ارتباط و تعامل با خانواده‌های اصلی آن‌ها با زوجین می‌باشد که این نوع تأثیر، مربوط به اثر تعاملی با خانواده‌های اصلی می‌باشد (فرح‌بخش، ۱۳۸۹).

یکی از تأثیرات بسیار مهمی که خانواده‌ها در اثر تعاملی یا تعاملاتشان با زوجین دارند؛ دخالت ایشان در زندگی زوجین است که می‌تواند زندگی زوجین را دچار مشکل کند تا جایی که در پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه طلاق، دخالت خانواده‌ها در زندگی زوجین متغیر جدایی‌ناپذیر در این پژوهش‌ها بوده است (اخوی ثمرین و همکاران، ۱۳۹۶؛ قاسمی و ساروخانی، ۱۳۹۲).

در بررسی تأثیرات خانواده و بررسی دخالت خانواده‌ها در زندگی زوجین، بیشتر

---

1. Dinero, Conger, Shaver, Widaman & Larsen-Rife
2. Cui & Fincham

پژوهش‌های انجام‌شده در خارج از کشور، در زمینه‌ی وابستگی‌ها و اثراتی است که خانواده‌ی اصلی در دورانی که فرد با آن‌ها زندگی کرده است گذاشته‌اند (کویی و فینچام، ۲۰۱۰؛ استریت، سندبرگ، لارسون، هارپر^۱، ۲۰۱۵؛ هاردی، سولسکی، رتکلیف، اندرسون و ویلویی^۲، ۲۰۱۵) و به اثراتی که در نتیجه‌ی تعاملات خانواده‌های اصلی و زوجین در رابطه کنونی گذاشته می‌شود توجهی نشده است (چراغی، مظاهری، موتابی، پناغی و صادقی، ۱۳۹۴). به نظر می‌رسد این موضوع حاصل فرهنگ فردگرایی غرب است. به عبارتی جوامع فردگرا، مانند ایالات متحده، کانادا، آلمان و انگلستان، بر اساس فرهنگ جدایی بنا شده‌اند. در این جوامع، فردگرایی، استقلال و دستیابی به خودمختاری شخصی به شدت ارزش‌گذاری می‌شود (اردم و سفی^۳، ۲۰۱۸)؛ و بر این اساس است که تأثیرات تعاملی و مفهومی به نام دخالت خانواده‌ها در زندگی زوجین کمتر معنا پیدا می‌کند.

از طرف دیگر جوامع جمع‌گرایی، مانند چین، هند، کره و کشورهای عربی و آفریقایی، بر فرهنگ‌های مرتبط و وابستگی متقابل بنا شده‌اند و به عضویت و هماهنگی درون‌گروهی ارزش زیادی می‌دهند (تریانندیس^۴، ۲۰۰۴). در نتیجه تأثیرات رشدی و تأثیرات تعاملی، هر دو در این جوامع دیده می‌شود، در نتیجه از آنجایی که تأثیرات تعاملی در این فرهنگ پررنگ است، دخالت خانواده‌ها در زندگی زوجین دیده می‌شود؛ ولی با توجه به این که مرزهای مشخصی بین زوجین و خانواده‌ها وجود ندارد و همچنین به دلیل اینکه این موضوع برای زوجین و خانواده‌ها پذیرفته شده است مفهومی به نام دخالت خانواده‌ها خیلی در زندگی آن‌ها معنی پیدا نمی‌کند؛ برای مثال ممکن است کسانی که در یک فرهنگ سنتی دست به انتخاب و ازدواج می‌زنند، خود متوجه نمی‌شوند که آزاری که از سوی شوهرانشان به آن‌ها می‌رسد، می‌تواند ریشه تفکر مردسالارانه‌ی باقی‌مانده از گذشته و ناشی از القای ارزش‌ها و الگوهای رفتاری از سوی اطرافیان به سوی مرد خانواده باشد (بخارایی، ۱۳۸۶ به نقل از عابدینی، ۱۳۹۵).

1. Strait, J. G., Sandberg, J. G., Larson, J. H., & Harper

2. Hardy, Soloski, Ratcliffe, Anderson & Willoughby

3. Erdem & Safy

4. Triandis

مطالعات نیز در اروپای جنوبی نشان داده است که اگرچه افراد در این کشورها عمدتاً دارای جهت‌گیری فردگرایانه هستند، خانواده‌های مبدأ همچنان مکان‌هایی برای مهم‌ترین پیوندها هستند که با پیوندهای قوی و مبتنی بر نزدیکی عاطفی و فیزیکی و حمایت متقابل بین اعضا در سراسر چرخه زندگی مشخص می‌شود (لامپیس^۱، ۲۰۱۶). هرچند پژوهش‌های قابل توجهی در این کشورها در زمینه‌ی دخالت خانوادگی اصلی یافت نشد.

به نظر می‌رسد بعضی از نقاط ایران مانند کشورهایی از جمله چین، هند، کره و... فرهنگ جمع‌گرا و بعضی نقاط ایران نیز مانند کشورهای اروپای جنوبی دارای ارزش‌های جمع‌گرایانه و فردگرایانه به صورت توأمان هستند؛ بنابراین هم به دلیل فرهنگ جمع‌گرا که بر مبنای وابستگی بنا شده است و هم به دلیل تداخل ارزش‌های فردگرایانه و جمع‌گرایانه مفهومی مانند دخالت خانواده‌ها در زندگی زوجین به وجود می‌آید؛ و بر این مبناست که انتظار می‌رود بررسی پدیده دخالت خانوادگی اصلی در زندگی زوجین بتواند به بهبود زندگی و افزایش رضایت زناشویی آنان کمک نماید.

در بررسی علل دخالت خانواده‌ها در زندگی زوجین، در پژوهشی که کرمانی، رحمتی و بنی‌اسدی (۱۴۰۰) به بررسی تجربه زیسته زوجین در انواع و علل دخالت خانواده‌ها در زندگی ایشان پرداختند، عواملی نظیر وابستگی زوجین به خانواده و خانواده به زوجین، وجود خطاهای شناختی در خانواده، سلطه‌گری خانواده، کمک به موفقیت زندگی زوجین و وجود تفاوت بین زوجین و خانواده‌ها شناسایی شدند.

دخالت خانوادگی اصلی در زندگی زوجین پیامدهای بسیار زیادی دارد که در پژوهش‌های پیشین به صورت پراکنده بررسی شده است. برای مثال دخالت خانواده‌ها پیش‌بینی‌کننده کاهش رضایت و صمیمیت زناشویی (چراغی و همکاران، ۱۳۹۶)، منجر به ایجاد تعارضات زناشویی (هوشمندی و همکاران، ۱۳۹۸)، منجر به خشونت علیه زنان (سعیدی و همکاران، ۱۳۹۹)، منجر به شوهرآزاری (غلامزاده و همکاران، ۱۳۹۷)، تشدید اختلالات روانی (امین‌الرعايا و همکاران، ۱۳۹۰)، منجر به طلاق زوجین (نیازی، میری و

---

1. Lampis

افرا، ۱۳۹۹؛ ابراهیمی ثالث و قنبری، ۱۳۹۹؛ ابراهیمی و محمدلو، ۱۴۰۰) و حتی منجر به خودکشی (نجفیان پور و سعید اُف، ۱۳۹۱؛ محمدی و سعادت، ۱۳۸۳) شده است.

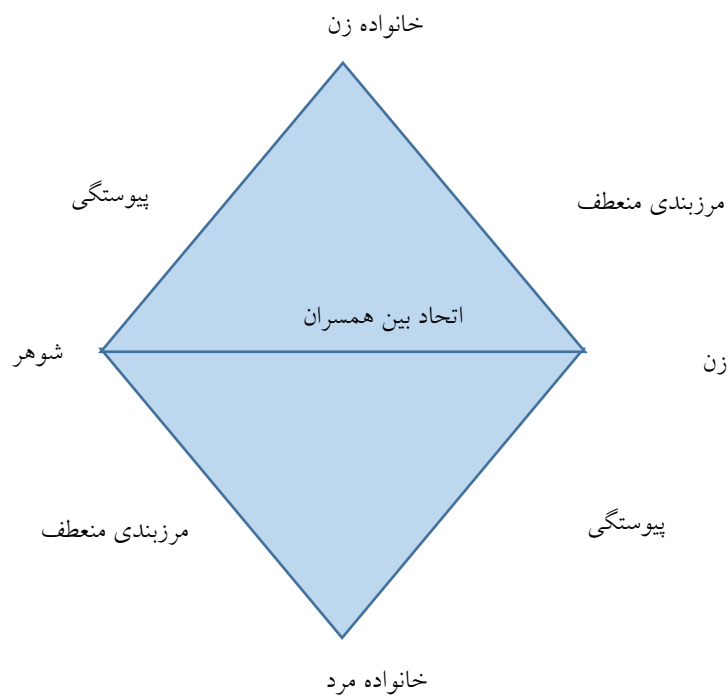
با توجه به اینکه در پژوهش‌های گذشته عوامل فوق به صورت جداگانه و ضمنی به‌عنوان پیامدهای دخالت خانواده‌های اصلی در زندگی زوجین معرفی شده است بررسی پیامدهای دخالت خانواده‌ها در زندگی زوجین در یک پژوهش جداگانه و همچنین بررسی بلافاصله و پدیدارشناسانه این موضوع می‌تواند دید جدید و عمیق‌تری نسبت به این موضوع ارائه دهد.

بنابراین با توجه به تأثیرات و پیامدهایی که دخالت خانواده‌های اصلی در زندگی زوجین دارند، واکاوی تجربه زیسته زوجین در پیامدهای دخالت خانواده‌های اصلی در زندگی زوجین می‌تواند بخش‌های مهمی از این پدیده را برای مداخلات مؤثرتر فراهم کند؛ براین اساس، اولین سؤال این پژوهش بدین شکل است: پیامد دخالت خانواده‌های اصلی در رابطه زوجین از نظر ایشان چیست؟

بر اساس نتایج چند پژوهش از مطالعات کیفی (چراغی، ۱۳۹۳) و کمی (چراغی و همکاران، ۱۳۹۳؛ چراغی و همکاران، ۱۳۹۴b؛ چراغی و همکاران، ۱۳۹۴a) یک مدل سیستمی-مثلی به دست آمد که نشان‌دهنده نحوه‌ی ارتباط زوجین با خانواده‌های اصلی باهدف افزایش کیفیت رابطه زوجین با خانواده همسر بود. طبق یافته‌ها، این پژوهش‌ها عملکرد هر یک از اجزای سه‌گانه همسر فرزند (همسری که نقش فرزند را در خانواده اصلی ایفا می‌کند)، خانواده همسر و همسر میانجی (همسری که به‌عنوان عروس یا داماد در خانواده اصلی نقش ایفا می‌کند)، بر کیفیت رابطه بین همسر فرزند و خانواده همسر تأثیر خواهد داشت؛ به عبارت بهتر، این سه جزء در کنار هم مثلی را می‌سازند که یکی از اضلاع این مثلث شامل رابطه همسر فرزند با خانواده همسر است؛ اما این ضلع مستقل از سایر اضلاع (رابطه بین همسران و رابطه بین همسر میانجی و خانواده همسر) نیست، بلکه به‌شدت تحت تأثیر اضلاع دیگر مثلث قرار دارد (چراغی و همکاران، ۱۳۹۶). در ضلع مربوط به رابطه همسران مهم‌ترین مقوله، وجود اتحاد بین همسران است. در ضلع مربوط به

رابطه همسر فرزند و خانواده همسر مهم‌ترین مقوله پیوستگی است. در ضلع رابطه بین همسر میانجی و خانواده همسر مهم‌ترین مقوله مرزهای منعطف است (چراغی و همکاران، ۱۳۹۶).

شکل ۱. مدل سیستمی-مثلی (چراغی و همکاران، ۱۳۹۶)

به عبارت دیگر در حالت ایده‌آل یک ازدواج، همسران با یکدیگر احساس اتحاد دارند، بین همسر میانجی و خانواده‌اش مرزهای منعطفی شکل گرفته است و همسر فرزند به خانواده همسر پیوسته است؛ با توجه به مطالب ذکر شده در پژوهشی کیفی، دهدست و همکاران (۱۳۹۶) به طراحی مدل مفهومی فرآیند سازگاری زوجین با خانواده‌ها پرداختند که در نتیجه آن چهار راهبرد کلی راهبردهای مقابله‌ای شناختی، راهبردهای مقابله‌ای ارتباطی، راهبردهای مقابله‌ای ساختاری، راهبردهای مقابله‌ای دینی استخراج شد که به نظر می‌رسد مؤلفه‌های ذکر شده نیز می‌تواند در مدیریت دخالت‌ها کمک‌کننده باشد؛ اما همان‌طور که

ذکر شد پژوهش‌های فوق به ترتیب باهدف بالا بردن کیفیت رابطه با خانواده همسر و سازگاری با خانواده‌ها انجام شد.

پژوهشی که به‌طور خاص به استخراج راهبردهای مدیریت دخالت خانواده‌ها پردازد انجام نشده است؛ همچنین شناسایی راهبردهایی که زوجین برای مدیریت این دخالت‌ها استفاده می‌کنند، می‌تواند از تأثیرات سوء این دخالت‌ها بر زندگی آن‌ها بکاهد و به مشاوران و روانشناسان در فرآیند مشاوره و درمان کمک کند.

بنابراین دومین سؤال این پژوهش بدین شکل است که: زوجین از چه راهکارهایی در جهت مدیریت دخالت خانواده‌های اصلی استفاده می‌کنند؟

روش پژوهش

طرح پژوهش و شرکت کنندگان: پژوهش حاضر از نوع کیفی بود و به روش پدیدارشناسی انجام یافت. پدیدارشناسی یکی از رویکردهای تحقیق کیفی است که معنای تجارب زیسته افراد متعدد از یک مفهوم یا پدیده را توصیف می‌کند. پدیدارشناسی رویکردی برای درک ذات و معنای پدیده‌ها با تکیه کردن به ویژگی‌های خود آن پدیده‌هاست و یکی از فرض‌های بنیادی در این رویکرد آن است که یک ذات یا ذات‌هایی برای تجربه مشترک وجود دارد (رحمتی و زراعت حرفه، ۱۴۰۰).

جامعه‌ی تحقیق شامل زوجین شهر کرمان در سال ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بود. در تحقیق حاضر از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد؛ مفهوم نمونه‌گیری هدفمند در پژوهش کیفی به کار می‌رود و بدین معنا است که انتخاب اعضا یا واحدهای نمونه از روی هدف و جهت بازنمایی یک معیار کلیدی خاص است و واحدهای نمونه دارای مشخصه‌ها یا مختصات ویژه‌ای هستند که کاوش و فهم مفصل موضوعات محوری را که محقق کیفی در درصد بررسی آن است، امکان‌پذیر می‌کند (رحمتی و زراعت حرفه، ۱۴۰۰) به عبارتی در این پژوهش افراد برحسب تجربه‌ای که در ارتباط با پدیده دخالت خانواده‌های اصلی در زندگی خود داشتند در این پژوهش شرکت کردند.

در این پژوهش، با ارسال فراخوان پژوهشی، از زوجینی که تمایل به همکاری داشتند،

دعوت به عمل از هر یک به صورت جداگانه مصاحبه به عمل آمد. داشتن مواردی از دخالت خانواده‌های اصلی در زندگی، داشتن رضایت برای شرکت در پژوهش و گذشتن ۱ تا ۱۰ سال از زندگی مشترک، معیار ورود به پژوهش و ملاک خروج از پژوهش، اشباع اطلاعات بود. اطلاعات مشارکت‌کنندگان نیز در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. ویژگی دموگرافیک مشارکت‌کنندگان

مشارکت‌کننده	جنسیت	سن	مدت‌زمان تأهل (سال)	تعداد فرزند	مدرک تحصیلی
۱	مرد	۲۷	۳	۰	کارشناسی ارشد
۲	مرد	۳۰	۸	۲	کارشناسی ارشد
۳	زن	۲۸	۸	۲	کارشناسی ارشد
۴	زن	۳۶	۷	۱	کارشناسی ارشد
۵	زن	۲۶	۴	۰	کارشناسی
۶	زن	۳۰	۱۰	۱	کارشناسی
۷	مرد	۳۰	۵	۰	کارشناسی
۸	مرد	۲۶	۶	۱	کارشناسی ارشد
۹	زن	۲۵	۲	۰	کارشناسی
۱۰	مرد	۲۶	۲	۰	کارشناسی
۱۱	زن	۲۶	۳	۰	کارشناسی
۱۲	مرد	۳۱	۲	۰	کارشناسی ارشد
۱۳	مرد	۳۵	۱۰	۱	کارشناسی ارشد

ابزار: با توجه به اهداف این پژوهش از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. در مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، محققان از اطلاعاتی که به دست آورده‌اند برای طراحی سؤالات بعدی استفاده می‌کنند (اولسون، ۲۰۱۱). به عبارتی مصاحبه با طرح سؤالات کلی مانند ۱: آیا دخالت خانواده‌ها در زندگی شما تأثیری داشته است؟ ۲: دخالت خانواده‌ها در زندگی زناشویی شما چه تأثیری داشته است؟ ۳: آیا دخالت خانواده‌ها برای شما مشکلی ایجاد کرده که این مشکل در زندگی زناشویی شما تأثیرگذار باشد؟ ۴: شما برای توقف یا مدیریت دخالت‌ها از چه راهبردهایی استفاده کردید؟ سپس جهت روشن‌سازی و عمیق‌تر

شدن مصاحبه، سؤالات پیگیرانه مانند همیشه بیشتر توضیح بدید؟ و انعکاس محتوا استفاده شد.

سؤالات اولیه پژوهش نیز با بررسی اصول طراحی سؤالات پژوهش کیفی در منابع نظری تحقیق و با بررسی پیشینه پژوهشی و نظری که مرتبط با موضوع بود، به دست آمد و به تأیید ناظران پژوهش رسید. مصاحبه‌ها با اجازه شرکت کنندگان ضبط شد و در اولین فرصت پیاده‌سازی گردید سپس مجدداً مورد بازبینی قرار گرفت. هر مصاحبه به‌طور معمول ۴۵ دقیقه به طول انجامید. برای حفظ محرمانه بودن اطلاعات به هر یک از اطلاعات یک کد اختصاص یافت.

روش اجرا: داده‌ها پس از حداکثر ۷۲ ساعت بعد از مصاحبه تحلیل شد. به این صورت که ابتدا مصاحبه اولیه با مطالعه‌ی چندباره و بررسی تفاوت‌ها و شباهت‌ها و بررسی از منظرهای متفاوت در قالب کدهای اولیه مشخص گردید؛ سپس با توجه به تفاوت‌ها و شباهت‌های کدهای مشخص شده، کدهای مشابه ادغام و زیرطبقه‌ها مشخص گردید. سپس مجدداً با بررسی تفاوت‌ها و شباهت‌ها، زیرطبقه‌ها به طبقه‌های مجزا دسته‌بندی گردید. بعد از رسیدن به اشباع داده‌ها مجدداً همه‌ی مصاحبه‌ها چندین بار مطالعه شده و با در نظر گرفتن مجموع مصاحبه‌ها جهت مشخص شدن اعتبار کدگذاری‌ها، کدگذاری مجدد صورت گرفت و نتایج آن با کدگذاری قبلی مقایسه شد و سپس کدگذاری و طبقه‌بندی نهایی صورت گرفت. نمونه‌گیری نیز تا اشباع داده‌ها ادامه پیدا کرد. قابل ذکر است که از مصاحبه یازدهم به بعد هیچ داده جدیدی به دست نیامده؛ اما به منظور حصول اطمینان از اشباع داده از دو نفر دیگر هم مصاحبه به عمل آمد.

برای تجزیه و تحلیل مصاحبه‌های انجام شده با زوجین، از کدگذاری به روش کلایزی استفاده شد. برای انجام عملیات تحلیل محتوای مصاحبه و سازمان دادن به اطلاعات، پژوهشگر از نرم‌افزار MAXQDA2020 استفاده کرده است. برای بررسی اعتباریابی و روایی یافته‌ها نیز، یافته‌های پژوهش در اختیار سه نفر از متخصصانی که در این حوزه فعالیت می‌کنند قرار گرفت تا از اعتبار داده‌ها اطمینان حاصل شود.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش پیامد دخالت‌ها شامل دو مقوله پیامدهای فردی و پیامدهای بین فردی بود که پیامدهای فردی شامل دو مضمون فرعی ایجاد هیجانات و احساسات ناخوشایند و ایجاد درگیری ذهنی و پیامدهای بین فردی با سه مضمون فرعی مختل شدن روند زندگی زوجی، ایجاد سوگیری در شناخت و رفتار نسبت به همسر و مختل کردن ارتباط با خانواده و اطرافیان بود. راهبردهای مورد استفاده زوجین شامل سه مقوله راهبردهای فردی با مضمون‌های فرعی خودابرازی، برخورد منفعلانه در برخورد با دخالت‌ها، اتخاذ رویکرد غیرمستقیم. راهبردهای زوجی با مضمون‌های فرعی هماهنگی و اتحاد با همسر، افزایش صمیمیت باهدف ایجاد اتحاد؛ و راهبردهای ارتباط با خانواده با مضمون‌های فرعی مرزسازی، پذیرش خانواده و قاب‌گیری مجدد دخالت‌ها بود که در جدول شماره ۲ و ۳ به‌طور کامل اشاره شده است.

پیامدهای دخالت خانواده

پیامدهای فردی شامل دو زیر مجموعه ایجاد هیجانات و احساسات ناخوشایند و ایجاد درگیری ذهنی بود.

ایجاد هیجانات و احساسات ناخوشایند

از پرتکرارترین کدهایی که مشارکت‌کنندگان به آن اشاره داشتند، ناراحتی بود. در این باره یکی از مشارکت‌کنندگان این چنین بیان می‌کند «بهم می‌گفتند آگه گوشتی مرغی می‌خوای ما بهت بدیم و این در صورتی بود که من خیلی ناراحت می‌شدم» (مشارکت‌کننده ۷).

مختل شدن آرامش از دیگر کدهایی بود که مشارکت‌کنندگان به آن اشاره کردند؛ پیرامون این موضوع یکی از مشارکت‌کنندگان بیان کرد «پیامد اصلی این دخالت‌ها برای ما این بوده که آرامش زندگی ما مختل میشه» (مشارکت‌کننده ۱).

کد احساس گیرافتادن در بن‌بست موردی بود که تعدادی از مشارکت‌کنندگان به آن اشاره کردند که یکی از آن‌ها توضیح داد: «گاهی واقعاً گیر می‌کنم که باید چیکار کنم

چون نمی‌دونم باید چی کار کنم» (مشارکت‌کننده ۱۲)

یکی دیگر از مضمون‌های فرعی ایجاد هیجانات و احساسات ناخوشایند، احساس خلأ از داشتن والدین پخته بود که یکی از مشارکت‌کنندگان این چنین به آن اشاره می‌کند «وقتی این رفتارها رو می‌بینم واقعاً احساس خلأ می‌کنم از داشتن یه والدین پخته» (مشارکت‌کننده ۱۲).

احساس تنهایی مضمونی فرعی بود که یکی از زوجین در این باره این‌طور توضیح می‌دهد «یه جاهایی آدم احساس می‌کنه که یه پشتوانه می‌خواد و چون وجود نداره باعث می‌شه احساس تنهایی کنی» (مشارکت‌کننده ۲).

موضوع دیگری که زوجین به آن اشاره نمودند پرخاشگری و عصبانیت بود؛ مشارکت‌کننده‌ای بیان کرد که «از این خشمگین می‌شم که با اینکه سنی ازشون گذشته و باید این چیزا رو خودشون خودکار بدونند و رعایت کنند» (مشارکت‌کننده ۱۲).

ایجاد عذاب وجدان از دیگر مضمون‌های اشاره شده بود که یکی از زوجین این چنین توضیح می‌دهد «یه احساس عذاب وجدان هم میاد که میگه این حقش نیست که بخوای جلوشون وایستی بالاخره اینا پدر و مادرت بودند و برات زحمت کشیدند و درست نیست که ناراحتشون کنی» (مشارکت‌کننده ۱۲).

احساس سرافکنندگی جلوی همسر، مضمونی فرعی بود که یکی از افراد حاضر در پژوهش درباره‌ی آن این چنین توضیح می‌دهد «دخالت‌های خانواده باعث میشه احساس سرافکنی جلوی همسرت کنی» (مشارکت‌کننده ۳).

«ایجاد خلق افسرده به صورت گذرا از دیگر مضمون‌های فرعی بود که فردی توضیح می‌هد: «بعدش که رفتیم خونه هر دو نفرمون ناراحت بودیم حتی تا دو روز هم ناهار و شام درست و حسابی نمی‌تونستیم بخوریم» (مشارکت‌کننده ۵).

ایجاد درگیری ذهنی

یکی از زیرمجموعه‌های مقوله ایجاد درگیری ذهنی نشخوار فکری بود که یکی از افراد چنین توضیح می‌دهد «اگه بهم می‌گفتن بیا بریم من دیگه خیلی حرص می‌خوردم و

نمی‌گفتم حالا به موضوع ساده است. شروع به نشخوار فکری می‌کردم و بدترین حالت‌ها را برای خودم تصور می‌کردم» (مشارکت‌کننده ۱۱).

تعدادی از مشارکت‌کنندگان به این موضوع اشاره کردند که یکی از زیرمجموعه‌های مقوله ایجاد درگیری ذهنی، صرف وقت و انرژی بیهوده بود. مشارکت‌کننده‌ای توضیح داد «مهم‌ترین پیامدی که برای من داشته آینه که من مجبور بودم انرژی رو صرف مسائلی کنم که اصلاً برام خوشایند نبوده و اینکه می‌تونستم انرژی رو جای بهتری صرف کنم» (مشارکت‌کننده ۸).

یکی از مشارکت‌کنندگان، یکی دیگر از عوامل درگیری ذهنی را بدبینی نسبت به خانواده دانست «گاهی اوقات واقعاً احساس می‌کردم که خانواده‌ها بیشتر قصد ناراحت کردن ما رو دارند تا خوش حال کردنمون» (مشارکت‌کننده ۸).

پیامدهای بین فردی

مختل کردن روند زندگی زوجی

یکی از مواردی که یکی از زوجین به آن اشاره نمود؛ به تأخیر افتادن پیشرفت زندگی بود. وی بیان می‌کند که «بارها با خانمم نشستیم و زمان گذاشتیم و انرژی‌مون رو ساعت‌ها سره این موضوع به این سادگی هدر دادیم که چیکار کنیم که خانواده‌ها به این شکل توی زندگی ما دخالت نکنند در صورتی که این انرژی گذاشتن‌ها می‌تونست خیلی جاهای بهتری صرف بشه» (مشارکت‌کننده ۸).

از دیگر موارد، تغییر تصمیم بود که در این باره فردی این چنین اشاره کرد «ما شاید بدون دخالت والدینمون خیلی زودتر بچه‌دار می‌شدیم یا شاید خیلی زودتر برای خودمون خونه می‌ساختیم» (مشارکت‌کننده ۱).

ترس از بچه‌دار شدن یک از مضمون‌های فرعی مختل کردن روند زندگی زوجی بود که مشارکت‌کننده‌ای بیان کرد «همش می‌ترسم اگر بچه‌دار بشم بخوان توی تربیت بچه‌ام دخالت کنند» (مشارکت‌کننده ۹).

از دیگر موارد قابل توجه، گرایش به طلاق در زوجین به دلیل دخالت خانواده اصلی در زندگی ایشان بود؛ فردی توضیح داد «توی یک سال چندین بار کارمون به تموم شدن

رسید و صرفاً هم به خاطر خانواده‌ها بود» (مشارکت‌کننده ۷).

ایجاد سوگیری در شناخت و رفتار نسبت به همسر

تعدادی از مشارکت‌کنندگان تأثیر گذاشتن بر عقاید یا رفتار همسر را جزء موارد ایجاد سوگیری در شناخت و رفتار نسبت به همسر دانستند؛ یکی از مشارکت‌کنندگان توضیح می‌دهد «شنیدم تلفنی به پسرش می‌گفت که نباید اجازه بدی زنت هر کاری دلش می‌خواد بکنه» (مشارکت‌کننده ۴).

ایجاد بحث و مشاجره با همسر از زیرمجموعه‌های مقوله ایجاد سوگیری در شناخت و رفتار نسبت به همسر بود که یکی از مشارکت‌کنندگان اشاره کرد «وقتی هم که این دخالت‌ها می‌شه و خانمم بهونه گیر می‌شه و با من دعوا می‌کنه و دنبال بهونه‌ست که بگه تو خانواد تو بیشتر از من دوست داری» (مشارکت‌کننده ۱).

خشونت فیزیکی با همسر از دیگر موارد قابل توجه بود که مشارکت‌کننده‌ای بیان کرد «شوهرم گوشه‌رو قطع کرد و هلم داد و گفت خجالت نمی‌کشی به مامان من بی‌احترامی می‌کنی» (مشارکت‌کننده ۴).

و در نهایت کمتر شدن محبت همسران نسبت به هم، مضمون فرعی ایجاد سوگیری در شناخت و رفتار نسبت به همسر بود که زوجی این چنین بیان می‌کنند «وقتی هم ناراحتی‌ها از دخالت‌ها بیش از حد بشه در نهایت منجر به کم شدن محبت بین زوجین میشه» (مشارکت‌کننده ۱).

مختل کردن ارتباط با خانواده و اطرافیان

لج بازی با خانواده یکی از مواردی بود که تعدادی از مشارکت‌کنندگان به آن اشاره کردند. یکی از افراد اشاره کرد که «ممکن بود باینکه حرفشون درست باشه حرفشون رو قبول نکنیم یا دقیقاً برعکسش رو انجام بدیم» (مشارکت‌کننده ۱۲).

در مضمون فرعی مخفی‌کاری، مشارکت‌کننده‌ای توضیح می‌دهد «مجبور بودیم بهشون بگیم ما خونه مامان من بودیم و پنهان کاری کنیم» (مشارکت‌کننده ۹).

یکی دیگر از این مضمون‌های فرعی، ایجاد اختلال در ارتباط با دیگران بود؛ یکی از زوجین این چنین می‌گوید «مادر شوهرم زنگ زدند گفتند که چون خرجشون زیاد می‌شه شما نیاید و فقط ما میریم بعد خاله شوهرم زنگ زدند و کلی گله کردند که چرا نیومدید»

(مشارکت‌کننده ۴).

یکی از دیگر کدها، از بین رفتن حرمت‌ها بین زوجین و خانواده بود. مشارکت‌کننده‌ای توضیح می‌دهد «بعد از دخالت‌ها چند باری ناراحت شدم و باهاش صحبت کردم ولی بهم توهین می‌کرد که تو تربیت خانوادگی نداری در صورتی که من باهاش تندوتیز هم صحبت نمی‌کردم» (مشارکت‌کننده ۴).

از مضمون‌های فرعی دیگر، فاصله گرفتن از خانواده بود که فردی در این باره بیان کرد «ما از اول سعی کردیم که رابطه‌مون رو باهاشون کمتر کنیم» (مشارکت‌کننده ۱۱). قطع رابطه با خانواده که تعداد زیاد از زوجین به آن اشاره کردند، از دیگر کدهای یافت شده بود؛ برای مثال فردی توضیح داد «یه سری حرفایی زد که باعث شد من کلاً قطع رابطه کنم» (مشارکت‌کننده ۴).

یکی از کدها، اجتناب از کمک گرفتن از خانواده بود؛ مشارکت‌کننده‌ای اشاره کرد «در مواقع لزوم این رفتارشون باعث شد که اگر من یه جا نیاز به حمایت داشته باشم ازشون کمک نخوام» (مشارکت‌کننده ۸).

جدول ۲. مقوله‌های استخراج‌شده از پیامدهای دخالت خانواده‌های اصلی

پیامدهای فردی	پیامدهای بین فردی
ایجاد احساسات و هیجانات ناخوشایند	ایجاد سوگیری در شناخت و رفتار نسبت به همسر
ناراحتی؛ مختل شدن آرامش؛ احساس گرافتادن در بن‌بست؛ احساس خلأ از داشتن والدین پخته؛ احساس تنهایی؛ پرخاشگری و عصبانیت؛ ایجاد عذاب وجدان؛ احساس سرافکنندگی جلوی همسر؛ ایجاد خلق افسرده به صورت گذرا	تأثیر گذاشتن بر عقاید یا رفتار همسر؛ خشونت فیزیکی با همسر؛ ایجاد بحث و مشاجره با همسر؛ کمتر شدن محبت همسران نسبت به هم
ایجاد درگیری ذهنی	مختل کردن ارتباط با خانواده اصلی و اطرافیان
مختل کردن روند زندگی زوجی	لج بازی با خانواده؛ مخفی‌کاری؛ ایجاد اختلال در ارتباط با دیگران؛ از بین رفتن حرمت‌ها؛ فاصله گرفتن از خانواده؛ قطع رابطه با خانواده؛ اجتناب از کمک گرفتن از خانواده در مواقع لزوم
نشخوار فکری؛ صرف وقت و انرژی بیهوده؛ بدبینی نسبت به خانواده	

۱- راهبردهای فردی

خودابرازی (خودتمایزسازی)

یکی از کدهای راهبرد خودابرازی، استفاده از مهارت نه گفتن بود. برای مثال جمله‌ای که یکی از مشارکت‌کنندگان عنوان کرد «یعنی خیلی راحت الآن به خانواده‌اش نه می‌گیم و این نه گفتن اول کار خیلی ناراحتی پیش می‌آورد ولی خوب الآن دیگه برای خانواده، خیلی طبیعی شده» (مشارکت‌کننده ۱۱).

یکی دیگر از کدهایی که اشاره به راهبرد خودابرازی داشت؛ استفاده آگاهانه از عصبانیت بود که برای جلوگیری از دخالت یکی از افراد شرکت‌کننده مفید واقع شده بود؛ وی در این باره توضیح می‌دهد که «گاهی آگاهانه وانمود می‌کنم که از دستشون عصبانی هستم تا یخورده کمتر این کارشون رو انجام بدن» (مشارکت‌کننده ۸).

از راهبردهای مفیدی که مشارکت‌کنندگان به آن اشاره کردند بیان منطقی نظر و خواسته بود، در این مورد مشارکت‌کننده‌ای این‌طور بیان می‌کند «در مقابل خواسته خانواده جبهه نمی‌گیریم و صادقانه و منطقی نظرمون رو می‌گیم» (مشارکت‌کننده ۲).
قاطعیت در بیان و تصمیم‌گیری کدی بود که تعدادی از مشارکت‌کنندگان به آن اشاره کردند؛ برای مثال «سعی می‌کنم با قاطع بودنم در تصمیم‌گیری جلوی دخالت‌ها رو بگیرم» (مشارکت‌کننده ۸).

برخورد منفعلانه در مواجهه با دخالت‌ها

یکی از کدهایی که نشان‌دهنده برخورد منفعلانه بود؛ چشم‌پوشی کردن و سکوت در قبال دخالت‌ها بود برای نمونه فردی این‌چنین بیان می‌کند «مامان من یجوریه که من آگه جوابشو بدم بدتر میکنه و بدتر میشه. اون لحظه باید سکوت کنم» (مشارکت‌کننده ۶).

در نقش تماشاچی ظاهر شدن از دیگر کدهایی بود جزء برخورد منفعلانه در مواجهه با دخالت‌ها بود؛ برای نمونه یکی از شرکت‌کنندگان اشاره کرد «من گاهی خانم نسبت به مادرم بیشتر حساس می‌شد من سعی کردم خودم رو بکشم کنار و موضوع رو به خودشون دوتا بسپرم» (مشارکت‌کننده ۱).

تأیید ظاهری دیگر کدی بود که تعدادی از مشارکت‌کنندگان به آن پرداختند. برای مثال «اگر چیزی بهم بگن یا اصلاً توجهی نمی‌کنم و یا ظاهراً تأیید می‌کنم و کار خودم رو انجام میدم» (مشارکت‌کننده ۱).

اتخاذ رویکرد غیرمستقیم

مثلاً سازی (واسطه‌گری شخص ثالث)، کدی بود که اشاره به مقوله اتخاذ رویکرد غیرمستقیم داشت؛ برای نمونه مشارکت‌کننده‌ای بیان کرد «من می‌نشستم با پدرم صحبت می‌کردم و می‌گفتم خانمم حساسه شما برو با مامان صحبت کن که بیشتر رعایت کنه» (مشارکت‌کننده ۱).

ترک رفتارهای آسیب‌زا کد دیگری بود که یکی از مشارکت‌کنندگان به آن اشاره کرد «کاری که من خودم کردم این بود که لجبازی رو کنار گذاشتم» (مشارکت‌کننده ۱۱).

استفاده از طنز راهبرد قابل‌ملاحظه‌ای بود که تعدادی از مشارکت‌کنندگان به سودمندی آن اذعان داشتند؛ مشارکت‌کننده‌ای این‌چنین عنوان کرد «من با طنز بهش می‌گم ان‌شاءالله خدا یه بچه به خودت بده که اسمش رو بذاری خدیجه ولی لطفاً راجب اسم بچه من نظر نده!» (مشارکت‌کننده ۷).

یکی دیگر از کدهایی که زوجین به آن اشاره کردند، استفاده از حالات غیرکلامی بود؛ به‌عنوان نمونه «سعی می‌کنم با حالات نگاهم، صورتم و بلند شدن و رفتنم ناراحتیم رو نشون بدم» (مشارکت‌کننده ۲).

۲- راهبردهای زوجی

هماهنگی و اتحاد با همسر

از دیگر کدهایی که زوجین اشاره نمودند؛ کد مدیریت دخالت هر خانواده‌ای با فرزند همان خانواده بود؛ در این‌باره یکی از افراد این‌چنین توضیح داد «من بعضی از مسائل خانواده خودم رو خودم حل کنم و خانمم برخی از مسائل خانواده خودش رو خودش حل

کنه» (مشارکت‌کننده ۸).

کد دیگری که تعدادی از زوجین بیان کردند؛ به عهده گرفتن مسئولیت امور بود؛ یکی از زوجین بیان کرد «خیلی وقتا وقتی میریم خونوی مادرم و همسرم کار داره و زودتر باید برگرده نذاشتم که همسرم بگه که پاشو بریم و خودم گفتم پاشو بریم خونه که کار داریم» (مشارکت‌کننده ۷).

تحلیل و بررسی علل دخالت با همسر باهدف پیدا کردن راهبرد از دیگر کدها در مقوله هماهنگی و اتحاد با همسر بود. یکی از شرکت‌کنندگان اشاره کرد «می‌شینم با خانمم صحبت می‌کنم و برای دخالت‌هایی که تا حالا شده برای آینده دنبال راه‌حل می‌گردیم» (مشارکت‌کننده ۱۲).

وارد نکردن دخالت‌ها به رابطه زوجی موردی بود که در مدیریت دخالت‌ها مؤثر واقع شده بود؛ در این باره مشارکت‌کننده‌ای ذکر کرد که «اگر یه مسئله‌ای اتفاق می‌فته که من ناراحت می‌شم سعی می‌کنم توی رابطه‌ی خودم و خانمم واردش نکنم» (مشارکت‌کننده ۱۳).

هماهنگی با همسر در تصمیم‌گیری از دیگر راهبردهای مفید مورد استفاده از سوی زوجین بود؛ به‌عنوان نمونه فردی چنین بیان کرد «قبل از اینکه بریم خونوی مادرم اینا با خانمم هماهنگ می‌کنیم که چه زمانی می‌خوایم بریم و وقتی به اون ساعت رسید من میگم پاشو بریم» (مشارکت‌کننده ۸).

یکی دیگر از کدها استفاده از تعهدنامه باهدف اتحاد بین زوجین بود؛ شرکت‌کننده‌ای ذکر کرد «پیش‌بینی‌های خودمون و وظایف خودمون رو در قبال خانواده‌ها و دخالتشون و در قبال بقیه موارد رو توی یه تعهدنامه‌ای که بین خودم و خانمم هست می‌نویسیم و امضا می‌کنیم و سعی می‌کنیم رعایت کنیم» (مشارکت‌کننده ۷).

افزایش صمیمیت باهدف ایجاد اتحاد

همدلی با همسر از دیگر کدهای مورد استفاده زوجین بود که برای ایشان مفید واقع شده بود؛ در این باره فردی چنین بیان کرد «وقتی مامانش چیزی می‌گه و من به شوهرم

شکایت می‌کنم سعی می‌کنم منو آروم کنه و درکم می‌کنه» (مشارکت‌کننده ۶).
کد دیگری که افراد به آن اشاره کردند، محبت به همسر باهدف نزدیکی عاطفی بود؛
مشارکت‌کننده دیگری این‌چنین توضیح داد «سعی کردم با محبت بیشتر، همسر را به
خودم جلب کنم» (مشارکت‌کننده ۱۱).

حمایت از همسر از دیگر کدهای یافت شده بود که جزء مقوله افزایش صمیمیت
باهدف ایجاد اتحاد، قرار گرفت. توضیح یکی از شرکت‌کنندگان این بود که «من بیشتر از
همسر دفاع می‌کنم و می‌گم وقتی این همه علاقه داره پس شاید به روزی موفق بشه»
(مشارکت‌کننده ۶).

۳- راهبردهای ارتباط با خانواده

مرزسازی

فیلتر کردن اطلاعات و کلی‌گویی کدی بود که در زیرمجموعه‌ی مقوله مرزسازی قرار
گرفت. پیرامون این کد فردی بیان کرد «سعی کردیم چارچوب خونه رو حفظ کنیم و اگر
چیزی اتفاق میفتاد رو جایی نمی‌گفتیم تا جایی که به بچه‌مون هم این موضوع رو یاد
دادیم» (مشارکت‌کننده ۳).

فاصله گرفتن و کنترل رفت و آمد با خانواده از کدهای پرتکرار بود که اکثر
شرکت‌کنندگان به آن اشاره کردند؛ به‌عنوان نمونه «خیلی ارتباط رو باهاش کم کردم
فقط موقعی که من رو دعوت می‌کرد یا تولدش بود یا روز مادر بود می‌رفتم»
(مشارکت‌کننده ۴).

سد کردن دخالت‌ها از دیگر کدهایی که در زیرمجموعه‌ی مقوله مرزسازی قرار
گرفت «بهش میگم اگه میخوای این بحث رو ادامه بدی من میرم» (مشارکت‌کننده ۱۱).
موردی که بعضی از مشارکت‌کنندگان بیان کردند، حفظ استقلال بود. در این باره
فردی عنوان نمود «مواردی بوده که بابام بخواد بهمون کمک مالی کنه ولی من خودم
ردش کردم» (مشارکت‌کننده ۶).

ایجاد تعادل در توجه به همسر و خانواده از دیگر کدهای مورد استفاده زوجین بود که

فردی درباره‌ی این کد این چنین توضیح داد «در کل احساس می‌کنم باید یه تعادلی در توجه به خانوادم و همسرم بکنم چرا که باعث نشه که خانوادم احساس کنند که من اونا رو فروختم و از طرفی هم خانمم احساس نکنه که من وابسته‌ی خانوادم هستم» (مشارکت کننده ۱۲).

پذیرش خانواده و قاب‌گیری مجدد دخالت‌ها

یکی از کدهایی که زوجین به آن اشاره نمودند؛ وفق دادن خود با خانواده در صورت لزوم و توان بود. برای مثال توضیح یکی از شرکت کنندگان این بود که «ما سعی کردیم یه جاهایی خودمونو با خانواده‌ها وفق بدیم» (مشارکت کننده ۷).

توجه به نیت خانواده و نگاه کردن به موضوع از چشم‌انداز آن‌ها از دیگر کدهای مورد استفاده زوجین بود؛ شخصی این گونه توضیح داد «گاهی سعی می‌کنیم یخورده از موضع خودمون بیایم پایین و موضوع رو از دید خانواده‌هامون نگاه کنیم» (مشارکت کننده ۸).

و در نهایت جبهه نگرفتن در مقابل خانواده کد دیگری بود که بعضی زوجین به آن اشاره کردند؛ برای مثال «در مقابل خواسته خانواده جبهه نمی‌گیریم و صادقانه و منطقی نظرمون رو می‌گیم» (مشارکت کننده ۲).

جدول ۳. مقوله‌های استخراج شده از راهبردهای مورد استفاده زوجین در دخالت خانواده‌های اصلی

استفاده از مهارت نه گفتن؛ استفاده آگاهانه از عصبانیت؛ بیان منطقی نظر و خواسته؛ قاطعیت در بیان و تصمیم‌گیری	خود متمایزسازی	راهبردهای فردی
مثلث‌سازی؛ ترک رفتارهای آسیب‌زا؛ استفاده از طنز؛ استفاده از حالات غیر کلامی	انتخاب رویکرد غیر مستقیم	
چشم‌پوشی کردن و سکوت؛ در نقش تماشاچی ظاهر شدن؛ تأیید ظاهری	برخورد منفعلانه	
مدیریت دخالت هر خانواده‌ای با فرزند همان خانواده؛ به عهده گرفتن مسئولیت امور؛ تحلیل و بررسی علل دخالت با همسر باهدف پیدا کردن راهبرد؛ وارد نکردن دخالت‌ها به رابطه زوجی؛ هماهنگی با همسر در تصمیم‌گیری؛ استفاده از تعهدنامه باهدف اتحاد	هماهنگی و اتحاد با همسر	راهبردهای زوجی

افزایش صمیمیت زوجین باهدف اتحاد	همدلی با همسر؛ محبت به همسر باهدف نزدیکی عاطفی؛ حمایت از همسر
مرزسازی	فیلتر کردن اطلاعات و کلی‌گویی؛ فاصله گرفتن و کنترل رفت‌وآمد با خانواده؛ سد کردن دخالت‌ها؛ حفظ استقلال؛ ایجاد تعادل در توجه به همسر و خانواده
پذیرش خانواده و قاب‌گیری مجدد دخالت‌ها	وفق دادن خود با خانواده در صورت لزوم و توان؛ توجه به نیت خانواده و نگاه کردن به موضوع از چشم‌انداز آن‌ها؛ جبهه‌نگرفتن در مقابل خانواده

بحث و نتیجه‌گیری

در ایران دخالت خانواده‌ها در زندگی زوجین می‌تواند زوجین را دچار مشکل کند؛ به عبارتی در بسیاری از عوامل زمینه‌ساز و پیش‌بینی کننده طلاق، دخالت خانواده به‌عنوان یکی از عوامل مهم شناخته شده است (ابراهیمی و محمدلو، ۱۴۰۰)؛ در نتیجه بررسی انواع، علل و پیامدهای دخالت خانواده و راهبردهای زوجین در قبال این دخالت‌ها، به‌عنوان یک فرآیند می‌تواند به شناخت بهتر پدیده دخالت خانواده‌های اصلی در زندگی زوجین کمک کند. در پژوهشی کرمانی و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی انواع و علل دخالت خانواده‌های اصلی در زندگی زوجین پرداختند؛ اما هدف پژوهش حاضر واکاوی پیامدهای دخالت خانواده اصلی و راهبردهای زوجین در قبال این دخالت‌ها بود. پیامد دخالت‌ها شامل دو مقوله پیامدهای فردی شامل دو مضمون فرعی ایجاد هیجانات و احساسات ناخوشایند و پیامدهای شناختی-رفتاری و پیامدهای بین فردی با دو مضمون فرعی مختل کردن زندگی زناشویی و مختل کردن ارتباط با خانواده و اطرافیان بود. راهبردهای مورداستفاده زوجین نیز شامل سه مقوله راهبردهای فردی با مضمون‌های فرعی خودابرازی، برخورد منفعلانه در برخورد با دخالت‌ها، اتخاذ رویکرد غیرمستقیم بود. راهبردهای زوجی با مضمون‌های فرعی، هماهنگی و اتحاد با همسر، افزایش صمیمیت باهدف ایجاد اتحاد و راهبردهای ارتباط با خانواده با مضمون‌های فرعی مرزسازی، پذیرش خانواده و قاب‌گیری مجدد دخالت‌ها بود.

پیامد دخالت خانواده‌های اصلی و راهکارهای مدیریت آن در رابطه زوجین...؛ رحمتی و کرمانی باغستانی |

۱۰۱

یکی از آثار سوء دخالت خانواده‌های اصلی پیامدهای فردی بود که شامل یکی از زوجین می‌شد. از ایجاد درگیری ذهنی می‌توان به تشدید مشکلات رفتاری-ذهنی، پرخاشگری، ایجاد خلق افسرده و بدبینی نسبت به خانواده اشاره کرد. در پژوهشی که امین الرعایا و همکاران (۱۳۹۰) انجام دادند تشدید اختلالات روانی یکی از پیامدهای دخالت خانواده‌ها شناخته شد؛ مضاف بر این پژوهشی که نجفیان پور و سعید اُف (۱۳۹۰) انجام دادند یکی از علل خودکشی زنان ایرانی و تاجیکستانی دخالت خانواده‌های اصلی شناخته شد.

از پیامدهای عاطفی دخالت‌ها نیز می‌توان به احساس تنهایی، احساس خلأ از داشتن والدین پخته، احساس گریز افتادن در بن‌بست، مختل شدن آرامش فرد و ناراحتی از دخالت‌ها اشاره کرد که به نظر می‌رسد وجود این عوامل در زندگی فرد می‌تواند سلامت روان فرد را تحت تأثیر قرار دهد.

از دیگر آثار سوء دخالت خانواده‌ها، مختل کردن زندگی زناشویی زوجین بود که در پژوهش‌های متعددی که (چراغی و همکاران، ۱۳۹۳؛ چراغی و همکاران، ۱۳۹۴b؛ چراغی و همکاران، ۱۳۹۴a) انجام دادند مشخص شد که کیفیت ارتباط با خانواده همسر یکی از عوامل مهم در داشتن رضایت زناشویی است تا جایی که این دخالت‌ها به‌عنوان یکی از عامل خشونت علیه زنان و شوهرآزاری شناخته شده است (سعیدی و همکاران، ۱۳۹۹؛ غلامزاده و همکاران، ۱۳۹۷). با کاهش رضایت زناشویی و افزایش نارضایتی و همسرآزاری گرایش به طلاق امری دور از ذهن به نظر نمی‌رسد همان‌طور که پژوهش‌های متعددی در سال‌های اخیر به این موضوع اشاره کرده‌اند (بنچناری و همکاران، ۱۳۹۷؛ ابراهیمی ثالث و قنبری، ۱۳۹۹؛ ابراهیمی و محمدلو، ۱۴۰۰). قابل ذکر است این دخالت‌ها علاوه بر اینکه رابطه زوجین را دچار مشکل می‌کند می‌تواند به رابطه زوجین و خانواده‌ها نیز خدشه وارد کند (عابدینی، ۱۳۹۵).

زوجین برای مدیریت دخالت خانواده‌های اصلی از سه راهبرد اصلی راهبردهای فردی، راهبردهای زوجی و راهبردهای ارتباطی با خانواده استفاده می‌کردند. راهبردهای

زوجی شامل دو مضمون فرعی هماهنگی و اتحاد با همسر و افزایش صمیمیت باهدف اتحاد بود که با یافته‌های پژوهش چراغی و همکاران (۱۳۹۴) مطابقت دارد. چراغی و همکاران (۱۳۹۴) الگوی مثلثی - سیستمی را ارائه می‌کنند که مهم‌ترین بخش این الگو طبق پژوهش‌های آنان برای بالا بردن کیفیت با خانواده همسر اتحاد زوجین با یکدیگر است. راهبردهای فردی نیز به سه مضمون فرعی خودابرازی، برخورد منفعلانه و اتخاذ رویکرد غیرمستقیم تقسیم شد. در مضمون فرعی خودابرازی، فرد به صورت منطقی با خانواده‌ی خود صحبت کرده و نقطه‌نظر خود را اعلام می‌کند و این مفهومی است که می‌توان آن را با نظر به مفهوم خودتمایزسازی نظریه بوئن مربوط دانست (خوش‌لهجه، ۱۳۹۰).

در نهایت در راهبردهای ارتباط با خانواده، دو مضمون فرعی شامل مرزسازی با خانواده و پذیرش خانواده و قاب‌گیری مجدد دخالت‌ها بود. مرزسازی خانواده را می‌توان با مفهوم ایجاد کردن مرزهای منعطف نظریه ساختاری یکی دانست؛ از طرف دیگر در پژوهش چراغی و همکاران (۱۳۹۴) ایجاد مرزهای منعطف فرزند با خانواده خود به بالا رفتن کیفیت رابطه همسر با خانواده وی کمک می‌کند.

با توجه به مطالب فوق، لازم است از سوی نهادهای مسئول، مداخلات مناسبی در راستای کاهش پیامدهای دخالت خانواده اصلی و افزایش مهارت‌های مدیریت زوجین در دخالت خانواده‌های اصلی صورت گیرد. البته در کنار مداخلاتی که از سوی سازمان‌ها انجام می‌پذیرد، اقدامات زوجین نیز برای غنی‌تر کردن ابزارهای خود برای مدیریت دخالت‌ها می‌تواند نقش به‌سزایی در جلوگیری از دخالت‌ها داشته باشد؛ به عبارتی زوجین با افزایش اتحاد و صمیمیت خود، افزایش مهارت‌های زندگی زناشویی، ایجاد مرزهای منعطف و خودتمایزسازی از خانواده اصلی می‌توانند قدم بسیار مهمی در جهت مدیریت دخالت خانواده بردارند.

از محدودیت‌های پژوهش حاضر و روش تحقیق کیفی نیز می‌توان به تعداد کم نمونه‌ها در مصاحبه اشاره کرد که این موضوع سبب می‌شود تا تعمیم نتایج به جامعه با

پیامد دخالت خانواده‌های اصلی و راهکارهای مدیریت آن در رابطه زوجین...؛ رحمتی و کرمانی باغستانی |

۱۰۳

تردید روبه‌رو شود. همچنین شرکت کنندگان حاضر در پژوهش نیز دارای مدرک کارشناسی به بالا بودند و شرکت کنندگان با مدارک پایین‌تر شانس شرکت در نمونه اطلاع‌رسان را نداشتند. با نظر به این دو محدودیت و برای ایجاد شواهدی متقن‌تر و حمایت‌گر از نتایج پژوهش حاضر پیشنهاد به پژوهشگران آینده و علاقه‌مندان این حوزه آن است که:

- ۱: بر محور مطالعه فعلی بر روی نمونه‌های بزرگ‌تر و در جمعیت‌های با مختصات خصیصه‌ای متفاوت کارهای مطالعاتی خود را سازمان دهند.
- ۲: تهیه و تدوین بسته آموزشی جهت کاهش و مدیریت دخالت خانواده‌های اصلی در زندگی زوجین با استفاده از راهبردهای استخراج شده است.

ORCID

Javad

Javad

<https://orcid.org/0000-0001-5251-8459>

<https://orcid.org/0000>

منابع

- آریایی آذر، افسانه؛ صادقی، منصوره‌سادات و موتابی، فرشته. (۱۴۰۰). «بررسی تمایز یافتگی زوجین از خانواده اصلی و نقش آن در پیش‌بینی الگوهای ارتباطی و رضایت زناشویی در قومیت‌های مختلف ایران»، *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۱۷ (۶۷)، ۳۵۳-۳۶۸.
- اخوی ثمرین، زهرا؛ زهراکار، کیانوش؛ محسن زاده، فرشاد و احمدی، خدابخش. (۱۳۹۶). «بررسی عوامل زمینه‌ساز طلاق در بافت اجتماعی فرهنگی شهر تهران: یک پژوهشی کیفی»، *فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*، ۱۲ (۴۰)، ۱۰۵-۱۲۶.
- امین‌الرعیا، مهین؛ عطاری، عباس؛ نوری؛ فریبا و قاسمی، فاطمه (۱۳۹۱). «تجربه زنان بستری در بخش روان‌پزشکی از روابط خانوادگی - زوجی: یک پژوهش کیفی»، *مجله روان‌پزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۱۷ (۳)، ۲۴۸.
- ابراهیمی، لقمان و محمدلو، مریم. (۱۴۰۰). «مرور نظام‌مند عوامل زمینه‌ساز طلاق توافقی زوجین دهه اخیر در ایران (۹۸ - ۱۳۸۸)»، *فصلنامه زن و جامعه*، ۱۲ (۲)، ۱۶-۲۹.
- ابراهیمی ثالث، نرگس و قنبری، حمیدرضا (۱۳۹۸). «بررسی عوامل مؤثر بر پدیده طلاق با استفاده از نقشه شناختی فازی»، *نشریه سیستم‌های فازی و کاربردها*، ۲ (۲)، ۱۵۱-۱۶۶.
- اولسون، کارین. (۲۰۱۱). *ضروریات انجام مصاحبه در تحقیقات کیفی*. ترجمه: صلصالی، مهوش؛ چراغی، محمدعلی؛ اسماعیلی، مریم و طیبی، زهرا (۱۳۹۱)، چاپ اول، تهران: نشر و تبلیغ بشری.
- چراغی، مونا؛ مظاهری، محمدعلی؛ موتابی، فرشته؛ پناغی، لیلی و صادقی منصوره‌سادات. (۱۳۹۳). «مقایسه رابطه با خانواده همسر در دو گروه افراد راضی و ناراضی از ارتباط مذکور»، *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۱۰ (۴۰): ۴۷۴-۴۵۱.
- چراغی، مونا؛ مظاهری، محمدعلی؛ موتابی، فرشته؛ پناغی، لیلی و صادقی منصوره‌سادات. (۱۳۹۴) «مقایسه رابطه با خانواده همسر در زنان و مردان متأهل ایرانی»، *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۱۱ (۴۱): ۳۲-۷.
- چراغی، مونا؛ مظاهری، محمدعلی؛ موتابی، فرشته؛ پناغی، لیلی و صادقی منصوره‌سادات. (۱۳۹۳). «سبک‌های ارتباط با خانواده همسر در زوجین ایرانی»، *ششمین کنگره ملی آسیب‌شناسی خانواده*.

پیامد دخالت خانواده‌های اصلی و راهکارهای مدیریت آن در رابطه زوجین...؛ رحمتی و کرمانی باغستانی |

۱۰۵

چراغی، مونا؛ مظاهری، محمدعلی؛ موتابی، فرشته؛ پناغی، لیلا؛ صادقی، منصوره السادات و سلمانی، خدیجه (۱۳۹۴). «پیش‌بینی رضایت زناشویی بر اساس کیفیت ارتباط همسران با دو خانواده اصلی»، *راهبرد فرهنگ*. شماره سی یکم: ۹۹-۱۲۵.

چراغی، مونا؛ مظاهری، محمدعلی؛ موتابی، فرشته؛ پناغی، لیلی؛ صادقی، منصوره السادات و سلمانی، خدیجه. (۱۳۹۶). «مقیاس سیستمی-مثلی خانواده: ابزاری برای سنجش روابط همسران و خانواده‌های اصلی آن‌ها»، *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۱۳(۵۱): ۳۴۳-۳۶۰.

حسینی‌نژاد، سیده مریم؛ تاشک، آناهیتا و رحمتی، عباس. (۱۳۹۶). «روایت فهم زنان مطلقه از نقش خانواده اصلی در بروز طلاق»، (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه شهید باهنر کرمان. حسینائی، علی و کاویانی، محمد. (۱۳۹۸). «پیش‌بینی طلاق عاطفی بر اساس سبک‌های تصمیم‌گیری و ساختار قدرت در خانواده در زنان شاغل»، *مطالعات زن و خانواده*، ۷(۳)، ۱۵۱-۱۲۹.

خوش لهجه صدق، انیسی (۱۳۹۰). *نظریه خانواده‌درمانی بوون*. چاپ اول، تهران: نشر بعثت. دهدست، کوثر؛ کاظمیان، سمیه و باقری، صدیقه (۱۳۹۵). «تبیین الگوی مفهومی در فرآیند سازگاری با خانواده همسر»، *فصلنامه فرهنگی- تربیتی زنان و خانواده*: ۱۱(۳۷): ۴۹-۷۵. رجبی، غلامرضا؛ کاوه فارسانی، ذبیح اله، امان الهی، عباس و خجسته مهر، رضا (۱۳۹۷). «شناسایی مؤلفه‌های کیفیت زناشویی زوج‌ها: یک پژوهش کیفی»، *مجله تحقیقات علمی در علوم سلامت*، ۷(۲)، ۱۹۸-۲۱۳.

رحمتی، عباس و زراعت حرفه، فهیمه (۱۴۰۰). *راهنمای مقدماتی پژوهش کیفی بر اساس رویکرد پدیدارشناسی*. چاپ اول، کرمان: انتشارات دانشگاه شهید باهنر کرمان.

زهراکار، کیانوش، هزاروسی، بهرام، محسن زاده، فرشاد و تاجیک اسماعیلی، عزیزاله. (۱۳۹۸). «شناسایی عوامل زمینه‌ساز طلاق هیجانی در بافتار فرهنگی اجتماعی شهر کرج»، *مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ۹(۱)، ۱۲۵-۱۴۲.

سعیدی، ایمانه؛ معمار، ثریا و کیانپور، مسعود (۱۳۹۹). «تجربه زیسته زنان از خشونت خانگی: مورد مطالعه: زنان مراجعه‌کننده به واحد کاهش طلاق مرکز اورژانس اجتماعی شهر اصفهان»، *نشریه مسائل اجتماعی ایران*، ۱۱(۱)، ۱۲۳-۱۴۲.

سهراب زاده، مهران؛ شعاع، صدیقه؛ موحد، مجید و نیازی، محسن. (۱۳۹۸). «تبیین ارتباط انسجام

- خانواده و ساختار توزیع قدرت در آن: نمونه موردی زنان متأهل شهر شیراز»، *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۶(۱۴)، ۲۶۱-۲۸۵.
- صاحب‌دل، حسین؛ زهراکار، کیانوش و دلاور، علی. (۱۳۹۴). «شناسایی شاخص‌های ازدواج موفق: یک مطالعه کیفی»، *پژوهش‌های روانشناسی بالینی و مشاوره*، ۵(۲)، ۳۲-۴۶.
- عابدینی، صمد. (۱۳۹۴). «بررسی تأثیر مقدار دخالت اطرافیان و طرفداری از خانواده پدری بر مقدار دل‌سردی از زندگی با همسر: مورد مطالعه زوجین شهر تبریز»، *ویژه‌نامه زن و جامعه*، ۸۳-۶۹.
- عارفی، مختار؛ رحیمی، روح‌اله و شیخ‌اسمعیلی، دلنیا. (۱۳۹۵). «پیش‌بینی سازگاری زناشویی زوج‌های جوان فرهنگی بر مبنای میزان تمایز یافتگی از خانواده اصلی و رضایت زناشویی والدین»، *فصلنامه خانواده و پژوهش*، ش ۳۱، ۱۰۶-۸۷.
- غلامزاده، سعید؛ زارع‌نژاد، محمد؛ رضاییان، محسن؛ ایروانیان، امیر؛ قربانزاده، محمد و صحرائیان، علی (۱۳۹۷). «بررسی فراوانی شوهر آزاری در مراجعه‌کنندگان به مراکز پزشکی قانونی شهر شیراز از سال ۱۳۹۱ لغایت ۱۳۹۳: یک گزارش کوتاه»، *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۱۷(۸)، ۷۸۱-۷۸۸.
- فرح‌بخش، کیومرث. (۱۳۸۹). «مقایسه اثربخشی زوج‌درمانی به‌تنهایی و زوج‌درمانی به‌همراه خانواده‌های اصلی در کاهش تعارض زناشویی»، *فصلنامه فرهنگ و مشاوره*، ۱(۱)، ۱۵۷-۱۳۹.
- قاسمی، سیمین؛ اعتمادی، عذرا و احمدی، سید احمد. (۱۳۹۵). «شناسایی آسیب‌های تعاملی زوجین و خانواده‌های همسر و پیامدهای آن: یک پژوهش کیفی»، *مجله تحقیقات کیفی در علوم سلامت*، ۵(۳)، ۲۶۲-۲۵۰.
- قاسمی، علیرضا و ساروخانی، باقر. (۱۳۹۲). «عوامل مرتبط با طلاق در زوجین متقاضی طلاق توافقی شهرستان کرمانشاه»، *مطالعات علوم اجتماعی ایران*، ۱۰(۳۹)، ۶۹-۸۷.
- کرمانی باغستانی، رسول، رحمتی، عباس و بنی‌اسدی شهر بابک، حسن (۱۴۰۰). «واکاوی تجربه زیسته زوجین در انواع و علل دخالت خانواده‌های اصلی»، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید باهنر کرمان*.
- محمدی، غلامرضا و سعادت‌تی، اقدس (۱۳۸۳). «بررسی فراوانی اقدام به خودکشی و ارتباط آن با

پیامد دخالت خانواده‌های اصلی و راهکارهای مدیریت آن در رابطه زوجین...؛ رحمتی و کرمانی باغستانی |

۱۰۷

عوامل خطرزای عمده در بین مراجعین اورژانس بیمارستان ۲۲ بهمن نیشابور در سال ۸۲،
مجله پرستاری و مامایی جامع‌نگر، ۱۴(۲)، ۴۰-۴۵.

نجفیان‌پور و سعید‌اف، عبدالمنان (۱۳۹۱). «مطالعه موردی اقدام به خودکشی در بین زنان ایران و
تاجیکستان»، نشریه پژوهش‌ها و مطالعات علوم رفتاری، ۴(۱۴)، ۱۲۷.

نیازی، محسن؛ میری، سمیه و افرا، هادی (۱۴۰۰). «فرا تحلیل مطالعات انجام‌شده پیرامون عوامل
مؤثر بر طلاق عاطفی در جامعه‌ی ایران»، نشریه تغییرات اجتماعی - فرهنگی، ۱۷(۱)،
۱۸۵-۲۰۱.

هوشمندی، رودابه؛ احمدی، خدابخش و کیامنش، علیرضا (۱۳۹۸). «تحلیلی بر علل تعارضات
زناشویی در دو دهه اخیر: یک مرور نظام‌مند»، فصلنامه علوم روان‌شناختی، ۱۸(۷۹)، ۸۱۹-

۸۲۸

References

- Cui, M., & Fincham, F. D. (2010). The differential effects of parental divorce and marital conflict on young adult romantic relationships. *Personal relationships*, 17(3), 331-343.
- Dinero, R. E., Conger, R. D., Shaver, P. R., Widaman, K. F., & Larsen-Rife, D. (2011). Influence of family of origin and adult romantic partners on romantic attachment security. *Journal of Family Psychology*, 22(4), 622.
- Erdem, G., & Safy, O.A. (2018). The cultural lens approach to Bowen family systems theory: Contributions of family change theory. *Journal of Family Theory & Review*, 10(2), 469-483.
- Hardy, N. R., Soloski, K. L., Ratcliffe, G. C., Anderson, J. R., & Willoughby, B. J. (2015). [Associations between Family of Origin Climate, Relationship Self-Regulation, and Marital outcomes]. *Journal of Marital and Family Therapy*, 41(4), 508-521
- Lampis, J. (2016). Does partners' differentiation of self-predict dyadic adjustment? *Journal of Family Therapy*, 38(1), 303-318.
- Rajabi, Gh., Liaghat.h., & Abbaspour, Z. (2021). Study of Marital Communicational skills and marital conflict as mediator's family of origin and marital satisfaction. *Journal of Urmia nursing and midwifery faculty*, 19(4(141)), 275-286.
- Strait, J. G., Sandberg, J. G., Larson, J. H., & Harper, J. M. (2015). [The relationship between family of origin experiences and sexual satisfaction in married couples]. *Journal of Family Therapy*, 37(3), 361-385

Triandis, H.C. (2004). The many dimensions of culture. *The Academy of Management Perspectives* (1993-2005), 18(1), 88–93.

استناد به این مقاله: رحمتی، عباس، کرمانی باغستانی، رسول. (۱۴۰۳). پیامد دخالت خانواده‌های اصلی و راهکارهای مدیریت آن در رابطه زوجین: یک مطالعه کیفی، *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۱۵(۵۹)، ۷۹-۱۰۸. DOI: 10.22054/QCCPC.2024.72174.3081

Counseling Culture and Psychotherapy is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.